

»RAZINA SVAKODNEVICE« ILI USPJEH »UVAŽENE LIČNOSTI«?
O POSLJEDNJEM (?) KONCERTU IVANA PADOVCA U BEČU 1833.
GODINE

VJERA KATALINIĆ

*Odsjek za povijest hrvatske glazbe HAZU
Opatička 18, 10000 ZAGREB*

UDK/UDC: 78.071 (436 Beč) "18"
PADOVEC, I.

Izvorni znanstveni rad/
Original Scientific Paper
Primljeno/Received: 30. 3. 2007.
Prihvaćeno/Accepted: 16. 4. 2007.

Nacrtak

Novijim istraživanjem potvrđeno je da je gitaristički virtuoz i skladatelj Ivan Padovec (1800.-1873.) koncertirao 29. prosinca 1833. u bečkom lokalu »Zum römischen Kaiser«. Na temelju pronađenog osvrta u *Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und*

geselliges Leben A. Bäuerlea od 4. siječnja 1834. analizira se koncert, lokacija, sudionici i izvedene skladbe.

Ključne riječi: Ivan Padovec, glazba za gitaru, Beč, 19. stoljeće

* * *

Dugo je vremena zagonetka Padovčeva uspjeha u inozemstvu, a posebno u Beču, intrigirala istraživače: Kuhač je spominjao znatne odjeke njegova djelovanja, no u brojnim bečkim novinama posvećenima glazbi i kazalištu nije bilo traga zapisima koji bi takve tvrdnje potkrijepili izvještajima iz prve ruke. Ipak, upornost se isplatila, tako da su jedina dva dosad pronađena izvještaja prikazala Padovčeve nastupe u Beču 1831. i 1832. godine, o čemu sam izvijestila na skupu posvećenom 200. obljetnici Padovčeva rođenja 2000. godine.¹ S obzirom na ograničeno vrijeme koje mi je tada u Beču stajalo na raspolaganju, nisam uspjela pregledati sve željene izvore, već sam se zaustavila na 1833. godini. Stoga se moje tadašnje traganje za

¹ Usp. KATALINIĆ: 2006.

izvorima o Padovcu u Beču nije moglo smatrati konačnim. No, kako to obično biva, tragajući 2006. godine za drugim podacima, nisam zaboravila ni Padovca. Upornost se isplatila. U istim novinama, *Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und geselliges Leben* A. Bäuerlea, u kojima su bila objavljena prva dva napisa, pronađen je u broju od 4. siječnja 1834. i treći — čini se, posljednji — izvještaj o još jednom Padovčevu nastupu, i to 29. prosinca 1833. godine.

U osvrtu se spominje više sudionika i autora, tako da je najprije valjalo rekonstruirati program, što je zbog nepotpunih obavijesti tek djelomice ostvareno:

- 1) Joseph Mayseder: *Drugi veliki sekstet*, Allegro, izvode: Mathias Dunst i drugi.
- 2) Ivan Padovec: *Velika poloneza za gitaru*, izvodi: I. Padovec ili J. Benedikt.
- 3) Ivan Padovec: *Koncertantne varijacije za dvije gitare*, izvode: I. Padovec i J. Benedikt.
- 4) Conradin Kreutzer: *Recitativ i arija* iz opere *Marie* Ferdinanda Herolda, izvodi: Emilie Pfeifer.
- 5) Joseph Mayseder: *II. große Sextett*, Scherzo, izvode: Mathias Dunst i drugi.
- 6) Frédéric Kalkbrenner: *Klavirski koncert u d-molu*, Adagio, Rondo, izvodi: gospođica Feigl.

U tekstu je iznesen niz podataka koje valja komentirati:

1) Koncert je održan u punoj dvorani lokala »Zum römischen Kaiser«, na čijem se mjestu još od sredine 19. stoljeća² nalazi uredska zgrada (Renngasse 1), u prvom bečkom okrugu. Taj je lokal bio važan koncertni prostor za glazbeni život Beča: u njemu je često nastupao Ignaz Schuppanzigh sa svojim kvartetom; tamo su 1814. Schuppanzigh, Joseph Linke i Beethoven prouzveli Beethovenov klavirski trio op. 97, posvećen nadvojvodi Rudolfu.³ Koncert je održan u podnevnom terminu.

2) S Padovcem je nastupio Joseph Benedikt, »njegov učenik« (kako stoji u osvrtu),⁴ kojemu je skladatelj posvetio svoj op. 18 — *Première grande polonaise pour deux guitares*, skladbu koja je sačuvana u dva izdanja, bečkom kod Diabellija i pariškom kod Richaulta.⁵

3) Vrsta koncerta određena je kao »Privat-Concert«, što predstavlja pojam s drugačijim značenjem nego u 18. stoljeću. Naime, ranije su privatni koncerti održavani u privatnim prostorima za zatvoreni krug pozvanih.⁶ U ovom slučaju radi se o privatnom poduzetništvu: Padovec i Benedikt bili su organizatori koncerta na kojem su nastupili zajedno s još nekolicinom, čini se manje značajnih izvoditelja. O privatnim koncertima izvjestitelj piše: »Privatni su koncerti pokusi talenta. Osobe, koje su si postavile umjetnost kao cilj svojih nastojanja, predstavljaju publici rezultate svojih napora, a na pravedan način postignut uspjeh treba ih ohrabriti da nastave

² Naime, sredinom 19. stoljeća, u doba tzv. *Ringstraßenzeit*, srušene su bečke zidine i proširene mnoge ulice u središtu grada.

³ Usp. KRETSCHMER: 1998, 91.

⁴ Vidi transliteraciju teksta u prilogu.

⁵ Usp. BLAŽEKOVIC: 2006, 299 i 351.

⁶ Usp. MORROW: 1989, 1-2.

koračati po zacrtanom putu, dok ih tišina ili znak neodobravanja treba upozoriti na nedostatak sposobnosti za postizanje značajne razine [muziciranja].« Osim dvojice gitarista na koncertu je nastupilo još nekoliko glazbenika, a ukupno je — čini se — izvedeno šest točaka različitog sastava, poput male akademije na kojoj nisu sva djela cjelovito izvedena, već samo pojedini stavci. Koncert nije bio dugačak, vjerojatno je trajao oko jedan sat, što je za podnevni koncert bilo i uobičajeno.

4) U izvješću je navedeno da su gitaristi izveli »eine große Polonaise für die Gitarre und concertante Variationen für zwei Gitarren«. Pod imenom **velike** poloneze postoje dvije Padovčeve skladbe — za jednu je gitaru skladana *Grand Polonais* u A-duru, sačuvana samo u rukopisu i bez broja opusa,⁷ dok je kao op. 18. tiskana *Première grande polonaise* u A-duru za dvije gitare upravo ona skladba koja je i posvećena Josephu Benediktu. Ako je Padovčev op. 18 reklamiran u *Wiener Zeitungu* 8. 3. 1834. kada i op. 19,⁸ lako je moguće da je krajem 1833. popularizirao i s Benediktom izveo svoje novo djelo — op. 18. Druga kompozicija, u novinama naslovljena kao »konzertantne varijacije za dvije gitare«, također izaziva dvojbu. Naime, jedina takva Padovčeva skladba za **dvije gitare** jest *Der Carneval von Venedig mit concertanten Variationen für zwei Gitarren* i nosi op. 62, dakle objavljena je znatno kasnije. Među brojnim Padovčevim varijacijama na popularne teme, iz razdoblja ovog bečkog koncerta potječu njegov op. 16 — *Variations pour la Gitarre sur un Thème favori de l'Opera Norma de V. Bellini* (posvećeno Henriju Stajdecheru i tiskano kod Diabellija i Richaulta, kao i op. 18.)⁹ ili pak, vjerojatnije primjenljivo uz ovaj koncert, op. 19 — *Grandes Variations pour la guitare seule, sur un thème favori de l'opera La Straniera* (posvećeno Leopoldu Oescheru, tiskano kod Pennauera i oglaseno zajedno s op. 18).¹⁰ S obzirom da su se i u tiskanim novinskim prikazima znali dogoditi propusti, moguće je da je prva izvedena skladba zapravo bila ona za dvije gitare, a druga za jednu.

5) Nakon navoda izvedenih skladbi slijedi kritičarevo mišljenje o njima i o izvedbi. Za Padovčeve kompozicije piše samo da su »u skladu s formom, no ne uzdižu se od svakodnevne razine«. Nadalje smatra da su oba gitarista razvila veliku vještinu, ali im je obojici nedostajalo interpretacijske izražajnosti kakvu posjeduju samo izvodioci autentične umjetničke maštovitosti, koja je jedina sposobna pobijediti »nezahvalnost tog instrumenta«. Ipak su i oni doživjeli uspjeh te ih je publika na kraju izvedbe varijacija obojicu nagradila odobravanjem.

6) Gotovo polovica prikaza odnosi se na Padovčev i Benediktov nastup, dok je ostatak napisu posvećen ostalim izvodiocima i prožet duhovitim žaokama na račun neiskusnih interpretata.¹¹ Još su odsvirana dva stavka iz velikog seksteta

⁷ U Blažekovićevu popisu Padovčevih skladbi pod brojem A:9, str. 320.

⁸ Usp. BLAŽEKOVIĆ: 2006, 280-281.

⁹ Usp. BLAŽEKOVIĆ 2006, 298.

¹⁰ Usp. BLAŽEKOVIĆ 2006, 300.

¹¹ Nažalost, ni o Benediktu ni o ostalim interpretima u glavnoj priručnoj literaturi nisu pronađeni podatci.

austrijskog violinista i skladatelja Josepha Maysedera,¹² gdje je imenovan samo Mathias Dunst. Gospođica Emilie Pfeifer očigledno je pokazala veliku tremu dok je pjevala recitativ i ariju njemačkog skladatelja i dirigenta Conradina Kreutzera, u to doba *kapellmeistera* u bečkom Theater in der Josephstadt,¹³ koju je napisao i umetnuo u operu *Marie* francuskog skladatelja Ferdinanda Herolda.¹⁴ Njezina je izvedba odisala nepreciznošću, iako je povremeno dala nagovijestiti milozvučan i snažan glas. Vještinu je pokazala gospođica Feigl, učenica mladog pijanista, skladatelja i pedagoga Johanna Prombergera,¹⁵ izvodeći drugi i virtuozni treći stavak klavirskog koncerta u d-molu, op. 61 (iz 1823.) francuskog skladatelja i pijanista njemačkog porijekla Frédéricica Kalkbrennera (1785.-1849.).¹⁶

Nakon ovog koncertnog izvješća u Bäuerleovim novinama nije više pronađen nikakav spomen Padovčeva imena. Na temelju njega, a uključujući i ranije napise o kojima je izviješteno u zborniku *Ivan Padovec (1800-1873) i njegovo doba*, evidencija o njegovim nastupima nikako se ne može smatrati ni brojnom, a niti ga je kritika doživjela kao istaknutog virtuoz-interpreta. Registrirana je njegova vještina i virtuoziitet, no nedostajala je uvjerljivost izražajnog nastupa. Na temelju čega su hrvatski kroničari izvijestili o njegovim izvanrednim europskim uspjesima, a posebno Franjo Ks. Kuhač o tome da je »došao u tuđini do liepa ugleda« te da je postao u »umjetničkim krugovima bečkim uvažena ličnost«,¹⁷ zasad nije poznato. Činjenica jest, da je za hrvatsku sredinu bio ne samo vrstan interpret, već i skladatelj

¹² Joseph Mayseder (1789.-1863.) u to je vrijeme bio solist u bečkoj Hofkapelle (od 1816.), a ubrzo je postao carev solist (1835.) i glazbeni ravnatelj dvorskog orkestra (1836.). Drže ga ocem bečke violinističke škole. Većina njegovih skladbi (tematski katalog je načinio E. Hellsberg u svojoj disertaciji posvećenoj Maysederu), koje je uglavnom pisao za vlastitu izvedbu, sačuvana je u Austrijskoj nacionalnoj knjižnici u Beču (autografi), dok je 63 djela tiskano uglavnom još za njegova života. Osim gudačkih kvarteta skladao je i druge komorne skladbe, među kojima su i gudački seksteti; vjerojatno se spomen u bečkoj recenziji odnosi na prvi sekstet za dvije violine, dvije viole, violončelo i kontrabas, jer je drugi — op. 51 u a-molu — nastao tek 1834. Usp. RUTTER: 2001, 183-184, te www.klassika.info/Komponisten/Mayseder_Joseph/Streichsextett/051/index.html.

¹³ Conradin Kreutzer (1780.-1849.) autor je brojnih glazbeno-scenskih djela, među kojima su se osobito rado izvodile romantična opera *Der Nachtlager von Granada* i čarobna bajka *Der Verschwender* (obje 1834.). Usp. BRANSCOMBE: 2001.

¹⁴ Ferdinand Herold (1791.-1833.) bio je popularni skladatelj opera. Komična opera *Marie* je skladana 1823. (Usp. BETZWIESER: 2001, 431-435.) Očigledno ju je Kreutzer za vrijeme svog mandata u Theater in der Josefstadt postavio na scenu i — u skladu s onodobnom praksom — umetnuo svoju skladbu. Takvi su se umetci komponirali ili da bi se neki postojeći broj zamijenio (ako je za pjevača bio pretežak), ili da bi se dodao zbog reklamiranja novog skladatelja. Uopće, skraćivanja i preinake glazbeno-scenskih djela bila su česta sve do pred kraj 19. stoljeća, kada su izvedbene mogućnosti u većini kazališta mogle odgovoriti izvornim skladateljskim zahtjevima i zamislima, i kada se osjećaj za povjesnost i vjerodostojnost izvedbe snažnije osvijestila.

¹⁵ Johann Promberger ml. (1810.-1889.), o kojemu je ovdje riječ, potječe iz obitelji graditelja klavira. U tom je poslu u početku surađivao sa svojim ocem, Johannom st. (1779.-1834.), ali ga je koncertiranje odvelo u Petrograd, gdje je uspješno djelovao oko 30 godina. Johann Strauß ml. posvetio mu je 1857. svoj valcer *Telegraphische Depeschen*. 1870-ih se godina vratio u Beč, navodno osnovao glazbeno učilište i sa svojim učenicima priređivao historijske koncerte. Autor je dvjestotinjak virtuoznih skladbi, prvenstveno za klavir. Usp. HARTEN: 2005.

¹⁶ Usp. DEKEYSER: 2001.

¹⁷ Usp. KUHAČ: 1893, 98-99.

koji je svojim djelima dao znatan doprinos domaćoj gitarističkoj literaturi. Za vjerovati je da će se ipak naći još izvornih svjedočanstava o njegovim nastupima u inozemstvu, koji će opravdati glas koji ga je pratio u domovini.

PRILOG

Recenzija o koncertu održanom 29. prosinca 1833., transliteracija:

Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und geselliges Leben (ur. A. Bäuerle), br. 3, 4. siječnja 1834, str. 11-12.

Neuigkeiten.

Wien.

...

Concerte.

Am 29. Dec. gaben die Herren Johann Padowetz und **Joseph Benedikt**,¹⁸ sein Schüler, im Saale **zum römischen Kaiser** um die Mittagsstunde ein **Privat-Concert**. Privat-Concerte sind Talentproben. Individuen, die sich die Kunst zum Ziele ihres Strebens setzten, führen dem Publikum das Resultat ihrer Bemühungen vor, und der, gerechter Weise errungene Beifall soll sie ermuthigen, auf dem eingeschlagenen Wege vorwärts zu schreiten, so wie Stillschweigen oder Zeichen des Mißfallens den Mangel an genügender Fähigkeit zur Erreichung einer bedeutenden Stufe anzeigen dürfte. Die Concertgeber spielten eine **große Polonaise für die Guitarre und concertante Variationen für zwei Guitarren**: beide Musikstücke componirte Hr. Padowetz. Die Compositionen sind formgemäß, erheben sich aber nicht über die Fläche der Alltäglichkeit. Was das Spiel der Concertgeber betrifft, so entwickeln Beide eine große Fertigkeit, nur fehlt demselben noch jener Ausdruck, den nur wahrhaft künstlerische Phantasie zu verleihen vermag, und der allein die Undankbarkeit dieses Instruments zu besiegen im Stande ist. Sie erhielten Beifall und wurden am Schluß der Variationen gerufen. Eröffnet wurde das Concert mit dem Allegro aus dem **zweiten großen Sextett** von **Mayseder**, ausgeführt von **Mathias Dunst** nebst andern Künstlern (?).¹⁹ Das Scherzo desselben Tonstückes bildete die fünfte Nummer. Das Sextett ist eine brillante Composition, welche im gehörigen Einklange gespielt, der höchsten Wirkung stets gewiß ist. Allein die Herren, denen die Ausführung oblag, waren etwas feindselig gegen einander gesinnt, daher kam es, daß Manches nicht gehörig ausgearbeitet erschien, und daher mißlang. Im Ganzen ging es ziemlich gut zusammen und erhielt Beifall. Noch hörten wir das allbekannte **Recitativ und die Arie von Conradin Kreutzer**, eingelegt in die **Oper: »Marie«** von **Herold** gesungen von Dem. **Emilie Pfeifer**. Furcht umflorte die Stimme der Sängerin, welche sie bis ans Ende nicht ganz überwinden konnte. Unser Urtheil ist daher nur ein muthmaßliches, welches sich, als solches, dahin ausspricht, daß es ihr an Gefühl und Schule noch gebricht. Einzelne Töne ließen uns auf eine wohlklingende und kräftige Stimme schließen. Einige Stellen fanden Beifall, der sich auch am Schluß des Gesanges bis zur Ehre

¹⁸ Pojmove i imena istaknula je autorica.

¹⁹ Ovaj je upitnik otisnut u recenziji. Očigledno je da su autoru napisala imena ostalih sudionika bila nepoznata.

des Vorrufens steigerte. Dieselbe Auszeichnung wiederfuhr auch der Demois. **Feigl**, Schulerin eines Hrn. **Johann Promberger**, welche das Adagio und Rondo aus dem **D moll Concerte** von **Kalkbrenner** auf dem Pianoforte mit vieler Geläufigkeit spielte. Hinsichtlich des Vortrags dürfen die Anforderungen an eine Anfängerin nur sehr gering seyn und diesen entsprach sie. Der Saal war ziemlich gefüllt.

S.

LITERATURA

- BETZWIESER, Thomas: Herold, Ferdinand, *NGrove*, sv. 11, 2001, 431-435.
 BLAŽEKOVIĆ Zdravko: Popis skladbi Ivana Padovca, u: KATALINIĆ, Vjera & MAJER-BOBETKO, Sanja (ur.): *Ivan Padovec (1800-1873) i njegovo doba*, HMD, Zagreb 2006, 275-354.
 BRANSCOMBE, Peter: Kreutzer, Conradin, *NGrove*, 13, 2001, 906-908.
 DEKEYSER Paul: Kalkbrenner, Frédéric, *NGrove*, 13, 2001, 328-330.
 HARTEN, Uwe: Promberger, Familie, *Österreichisches Musiklexikon*, 4, 2005, 1831-32.
 KATALINIĆ, Vjera: Ivan Padovec i njegova djelatnost u Beču, u: KATALINIĆ, Vjera & MAJER-BOBETKO, Sanja (ur.): *Ivan Padovec (1800-1873) i njegovo doba*, HMD, Zagreb 2006, 69-75.
 KRETSCHMER, Helmut: *Beethovens Spuren in Wien*, Pichler Verlag, Wien 1998.
 KUHAC Franjo Ks.: Ivan Padovec, u: *Ilirski glazbenici*, Matica hrvatska, Zagreb 1893, 94-119.
 MORROW, Mary Sue: *Concert Life in Haydn's Vienna*, Pendragon Press, Stuyvesant, NY 1989.
 RUTTER, John: Mayseder, Joseph, *NGrove*, sv. 16, 2001, 183-184.
www.klassika.info/Komponisten/Mayseder_Joseph/Streichsextett/051/index.html.

Summary

»DIE FLÄCHE DER ALLTÄGLICHKEIT« OR THE SUCCESS OF A »RESPECTABLE PERSONALITY«? ON THE LAST (?) CONCERT BY IVAN PADOVEC IN VIENNA IN 1833

The results of my previous research on concerts which Ivan Padovec (1800-1873), a Croatian guitar virtuoso and composer, gave in Vienna, were published in 2006 in the proceedings of the symposium held on the 200th anniversary of his birth (Zagreb, Varaždin, 2000). They presented two sources from the then-popular Viennese newspaper *Allgemeine Theaterzeitung und Originalblatt für Kunst, Literatur und geselliges Leben*, edited by A. Bäuerle, which reported on Padovec's concerts in *Theater an der Wien* (in 1831, as a *Zwischenaktkonzert*) and »im langen Hause« (in 1832, as a benefit concert for the blind).

My recent investigation resulted in the identification of the third source, found in the same newspaper — a report of a public concert that Padovec privately organized together with »his pupil« Joseph Benedikt at the famous Viennese restaurant »Zum römischen Kaiser«. Among other artists — some of them unnamed, and some quite unknown — Padovec and Benedikt played two concertant guitar pieces by Padovec himself. The reviewer was impressed by their virtuosity, but was not satisfied with the lack of their interpretative expression.

It also seems that this is the last report on Padovec's public playing in Vienna.